

Nr 686.

Av herr **Weijne**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 99, angående obligatorisk sjuårig folkskola m. m.

Kungl. Maj:ts proposition nr 99 med förslag om införande av ett sjunde obligatoriskt skolår är ägnad att hälsas med tillfredsställelse. Allmänt synes man också vara tillfreds med förslaget beträffande städer och industrisamhällen, där utom pedagogiska även rent sociala skäl starkt tala för skoltidens utsträckning. Däremot gå meningarna i sär i fråga om reformens betydelse för den del av landsbygden, där man har folkskolor av speciellt B2-, B3- och D1-formerna. På landsbygden bottenar också motståndet mot ett sjunde skolår i föräldrarnas önskan att kunna så tidigt som möjligt få behålla barnen hemma för deltagande i jordbruksarbetet.

En så betydelsefull och i människors liv djupt ingripande åtgärd som den, varom nu är fråga, bör enligt min mening endast genomföras, om man kring densamma kan samla en betydande majoritet, vari ingår också ett starkt inslag av landsbygdens representanter. Det synes därför vara skäl, att riksdagen undersöker, huruvida genom ändringar i den avgivna propositionen större samling kring reformen kan uppnås.

Närmast till hands ligger då att utöka övergångstiden. Emellertid är denna redan i propositionen så rundligt tilltagen, att några starkare skäl för ändring icke kunna anföras. Beslutar riksdagen en stor skolreform, bör ej genomförandet uppskjutas till en avlägsen framtid.

En punkt, där förtydligande däremot synes böra vidtagas, gäller de fall, då ett skoldistrikt även efter övergångstidens slut skall kunna erhålla befrielse från det sjunde skolåret. Onekligen skulle en del av tveksamheten på landsbygden försvinna, om man här kunde i någon mån angiva vissa bestämda linjer.

I propositionen talas bland annat om ekonomiska skäl för uppskov. Lämpligt synes vara, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag understryker, att ett redan hårt skattetyngt skoldistrikt icke skall mot sin vilja åläggas införa en sjunde klass, om detta kommer att medföra en väsentlig ökning av skattebördan. Att här angiva några siffror torde icke låta sig göra. Ett eventuellt uttalande synes böra erhålla mera allmän innebörd.

I de skoldistrikt, där man nyligen — kanske mot en allmän folkmening — infört heltidsläsning eller i fortsättningen kommer att göra detta, torde man med en viss motvilja se en ny utökning av skolplikten. I dessa fall äro hänsyn och försiktighet att tillråda. Man kan rent av gå så långt, att man säger, att samma föräldrageneration icke bör få vara med om både ett åläggande att först genomföra heltidsläsning och senare ett sjunde skolår.

Riksdagen bör på denna punkt klart uttala, att ett skoldistrikt icke mot sitt bestridande skall åläggas att införa ett sjunde skolår, förr än mera avsevärd tid förflutit, sedan man ordnade skolväsendet med heltidsläsning.

Slutligen synas vissa av de svagare skolformerna — B2, B3 och D1 — böra ägnas särskild uppmärksamhet vid reformens genomförande. I propositionen föreslås förstärkningsanordningar vid de båda sistnämnda formerna, och beträffande B2-skolorna ifrågasättes försöksverksamhet i samma syfte. Båda dessa förslag äro välbetänkta, då de komma att giva reformen ett pedagogiskt värde, som den i annat fall många gånger knappast skulle ha. Kvar står emellertid, att vid högt elevantal i en folkskola av de tre nämnda formerna det är tvivelaktigt, om det sjunde skolåret — i samband med fortsättningsskolans nedskärning till en årskurs — medför en pedagogisk vinst, som står i rimlig proportion till den utsträckta lästiden. Ett skäl för uppskov bör därför enligt mitt förmenande vara, när i en folkskola av B2-, B3- eller D1-formerna barnantalet vid tilläggande av en sjunde klass skulle bli allt för högt, och förutsättningar saknas för införande av en bättre skolform.

*

I propositionen framhålles med all rätt, att undervisningen i den blivande obligatoriska sjunde klassen till att börja med kan bedrivas enligt redan befintliga undervisningsplaner. Emellertid medför den sjunde klassens allmänna förekomst så stor förändring i många avseenden, att en revision av undervisningsplanen synes ofrånkomlig. Några betänkligheter mot ett steg i denna riktning framskymta ej heller i Kungl. Maj:ts framställning. Uppmärksammas bör också, att mera än sexton år förflutit, sedan 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor utfärdades. Med den oerhört hastiga utveckling av olika sidor av samhällslivet, som karakteriserat efterkrigstiden, är det uppenbart, att en allmän översyn av folkskolans bildningsstoff och lärogång är väl av behovet påkallad.

Införandet av en obligatorisk sjunde klass tarvar framför allt ordnandet av anknytningen mellan folk- och fortsättningsskola. Det vanliga torde i framtiden bli, att den ettåriga fortsättningsskolan, särskilt för flickorna, kommer att inrymma allenast en praktisk kurs, till exempel i skolköksgörsmål. Under det sjunde skolåret skall i dylikt fall inhämtas den teoretiska kurs i bland annat medborgarkunskap, som nu tillhör även den yrkesbestämda fortsättningsskolan. En uppgift vid en blivande revision av undervisningsplanen blir alltså att på lämpligt sätt inplacera det lärostoff, som det här gäller, i den egentliga folkskolan.

En mycket god väg att få en verklig förbättring av landsbygdens folkskoleväsende till stånd är att ordna den sjunde klassen fristående vid någon av skolorna inom ett distrikt samt medelst skolskjutsar eller på annat sätt skapa möjlighet för barnen att delta i undervisningen vid nämnda skola. I åtskilliga skoldistrikt kan en sådan anordning utan större kostnader eller

besvär åvägabringas. För dylik sjunde klass, som kommer att intaga en mera fristående ställning, kräves en särskild plan för undervisningen.

I fråga om anknytningen mellan folkskola och högre undervisning räknar propositionen med i stort sett oförändrade förhållanden. Redan nu förekommer det i stora delar av landet, att elever från sjätte klassen av sjuårig folkskola övergå till läroanstalter, som bygga på den avslutade sexåriga folkskolan. Några olägenheter härav ha knappast förmärkts. Dock torde det få anses naturligt, att, när folkskolan blir obligatoriskt sjuårig, man undersöker möjligheten att få en ur den högre skolans synpunkt mera avslutad kurs att bygga på, än den som sjätte klassen av sjuårig folkskola för närvarande utgör. Även om man principiellt hyser den meningen, att den högre skolan skall rätta sig efter underlaget, synas dock inga berättigade invändningar kunna resas mot en omprövning av detta spörsmål. Givetvis få inga förändringar vidtagas, som kunna tänkas bli till förfång för de elever, vilka efter avslutad folk- och fortsättningsskola gå direkt ut i förvärvsarbete.

Slutligen bör i detta sammanhang erinras om att andra kammaren vid två olika tillfällen uttalat sig för en starkare ställning för ämnena modersmålet och räkning i folkskolan. Understrykas må också, att bildningsproblemet för den stora massan av medborgare kommit i ett åtskilligt ändrat läge genom det frivilliga folkbildningsarbetets frammarsch samt de ökade möjligheter i övrigt, som det nuvarande samhället bjuder på. Vid en revision av undervisningsplanen kan icke bortses från dessa förhållanden.

Med stöd av vad ovan anförts får jag vördsamt hemställa,

I. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 99 angående införande av sjuårig obligatorisk folkskola ville uttala, att uppskov efter övergångstidens slut bör beviljas,

a) då skoldistrikt är hårt skattetyngt, och ett införande av sjunde klass skulle medföra en väsentlig skattehöjning,

b) när icke avsevärd tid förflutit, sedan heltidsläsning genomfördes,

c) då barnantalet vid folkskola av B2-, B3- och D1-formerna är så stort, att ett införande av sjunde klass icke medför en pedagogisk vinst, som står i rimlig proportion till utökningen av lästiden;

II. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om revision av den för rikets folkskolor gällande undervisningsplanen, varvid ovan angivna synpunkter böra vinna beaktande.

Stockholm den 26 mars 1936.

Josef Weijne.